

S Z E M L E

O. W. Fuhrmann: Über die Auflagenhöhe der ersten Drucke. Nebst Bemerkungen über den Verlauf der Erfindung Gutenbergs. Mainz (1954). 51 l. (Kleiner Druck der Gutenberg-Gesellschaft).

E könyvecske szerzője asszisztens a new-yorki Columbia-egyetem könyvtárának ritkaságtárában. A legrégebbi könyvek között él, s nemcsak tanulmányai, hanem családi hagyományai folytán is ért a technikájukhoz. Apja Németországban nyomdász volt.

GUTENBERGRŐL igen kevés a biztos adatunk. Személyéről egy-két szűkszavú oklevél, találmányáról néhány kortársa párszavas megjegyzése szól. De egyetlen nyomtatványa sem tüntette fel a nevét. Ezért a sok feltevés, találgatás a róla írt könyvekben. A különféle hipotézisekből a köztudatban mégis határozott kép alakult ki róla. S most ez a new-yorki német segédkönyvtáros a több száz éves feltevéseket új ötletekkel akarja halomra dönteni. Dokumentumszerű bizonyítékai nincsenek, de amit mond, megérdemli a mérleget.

Megmagyarázza, hogy GUTENBERG feltételezett legrégebbi kiadványai, a *Donatusok*, miért jelentek meg oly gyakran s oly különféle alakban. Hártýára vannak nyomtatva, s ezt az anyagot csak nyílt piacon lehetett vásárolni, mégpedig nem szabványos, hanem igen különféle nagyságú alakban. Íveit a drágaságuk miatt bajos lett volna egyforma mértékre körülvágni. A szedésnek tehát alkalmazkodnia kellett a rendelkezésre álló hártýa alakjához. A számos példányt sokszorosítani kívánó GUTENBERG vásárolt, amit kapott, osztályozott, csoportosított, s nagyjában egyező nagyságú ívekre nyomta *Donatusát*. Mivel azonban ez a tankönyv igen kelendő volt, s a kb. azonos nagyságú hártýák csekély száma miatt csak aránylag kevés példányt tudott kibocsátani, a kiadásokat gyakran megismételte, mégpedig mindig a rendelkezésére álló hártýák esetenkénti formátumához mért új szedésben. Ezért van annyi *Donatus*-kiadás. Terjedelmük változik 24 és 32 lap között. A betűtípus mindegyikben ugyanaz, de a laponkinti sorszám minden kiadásban más.

A *Donatusokhoz* — állítja FUHRMANN — GUTENBERG már Strassburgban legalább 6 alkalmazottat állított munkába: szedőt, aki az akkor a sorkimérések követelte rövidítések és ligatúrák bonyolult válogatása miatt naponta csupán egy oldallal készülhetett el, nyomtatót, az íveket nedvesítő, majd nyomás után szárításra kifüggesztő segédet, festékfőzőt, festékkeverőt és a kinyomtatott íveket fűző levélösszehajtogatót.

A legmeglepőbb új feltevés, hogy GUTENBERG első mainzi kiadványa a két színben pompázó *Konstanzi Miskönyv*. Ennek előkészítésére vette fel 1448-ban a GELTHUS-féle 150 forintnyi kölcsönt. A nyomdászattörténetben ez a missale mindeddig mint legalább egy évtizeddel későbbi svájci nyomtatvány szerepelt. FUHRMANN azonban arra utal, hogy Konstanz a mainzi érseki egyházmegyéhez tartozott, s a megrendelés csak ettől származhatott, a nyomtatás ideje pedig kellett hogy megelőzze a Nicolaus de CUSA pápai legátus javaslatára elrendelt miskönyvrevíziót, mely 30 évig, az 1450-es

évek elejétől mintegy 1480-ig tartott. Amíg a revízió folyt, miscskönyv nem jelenhetett meg.

A missale után az ismert aprónyomatványokra s 1454-től fogva a 42-soros *Bibliára* került sor. 1286 lapját eleinte a mûhely két meglevõ sajtója egyikén, majd mindkettõn, végül új nyomdaprés beállítása után három sajtón nyomtatták. FUHRMANN elfogadja elõdei számítását, hogy 150 papír- és 25 hártypéldányban jelent meg. Ez 61 250 ívet és 1531 munkanapot igénylõ 245 000 nyomást kívánt. A hártypéldányok mindegyike 175 borjú életébe került; a 25 pergamenpéldány együtt 4375 borjút, hatalmas csordát emésztett meg.

Az elsõ impresszumos nyomtatvány, a piros és kék metszett iniciálékkal díszített *Psalterium Moguntinum* 1457-ben FUST és SCHÖFFER, de nem GUTENBERG nevét tünteti fel. FUHRMANN szerint mégis GUTENBERG indította útnak. Irvine MASSON 1954-ben megállapította, hogy a nyomtatás a hatodik quinternio után megszakadt. Ez az elsõ szakasz volna GUTENBERG munkája. FUST ehhez adta a második 800 forintos kölcsönt. SCHÖFFER, aki 1451-ben még Párizsban mint kalligrafus és rubrikátor élt, nem értett a fémtchnikához, s nem lehetett az acélbélyegzõk és rézmatricák alkotója. Ezek szakértõ mûvésztõl származnak, ez pedig abban az idõben más nem lehetett, mint GUTENBERG.

S ha valóban GUTENBERG kezdeményezte a *Psalteriumot*, kapcsolatba kell õt hozni a 24 lapos ívrétû *Canon Missae*-vel is, amely ugyanazokkal a típusokkal, ugyanabban a stílusban nyomtatott, s amelyben azok a megsérült díszkezdetbetûk fordulnak elõ, amelyek a *Psalterium* második, 1459-i kiadásában is láthatók.

FUHRMANNnak egy további meglepõ állásfoglalása feleleveníti és elfogadja avult bibliográfusoknak már a múlt században sokszor cáfolt hitét, hogy GUTENBERG a nyomdász a háromkötetes, ún. 36-soros *Bibliának*. Ez az óriási, 1768 ívrétû lapot tartalmazó mammutnyomtatvány papírpazarlásával sehogysem illett a kisebb fokú betûivel és soremelésével takarékosásra valló 42-soros *Biblia* nyomdászához. Típusa, a javított *Donatus*-típus ugyan GUTENBERGÉ, de ezzel nyomtatott késõbb Bambergben PFISTER is, aki 1460 táján szerezte meg készletét. A 36-soros *Biblia* terjesztési helye szintén Bamberg volt (eredeti kötéseinek díszei más bambergi nyomtatványok kötéstábláin is elõfordulnak). Papírjának vízjegyei gyakoriak bambergi kéziratokban és nyomtatványokban, de nem mainziakban. S végül: a bambergi érsek elég gazdag volt ilyen hely- és anyagpazarló kiadvány megrendeléséhez. Ez érvekkel szemben FUHRMANN, noha sem oklevél, sem egyéb bizonyíték nem áll rendelkezésére, mégis azt hiszi, az érsek GUTENBERGET bízta meg a tekintélyes típusmennyiség öntésével és a kiadás megszervezésével. GUTENBERG két sajtót ácsoltatott, megrendelte a több tonnányi papírt s 1458 elején megkezdte a nyomtatást.

Miként értékeljük FUHRMANN könyvecskéjét? Anyagi bizonyítékai nincsenek, állításait csak észokokkal támasztja alá. Képzelmereje erõs és színes, logikája láncszerû. Ha akarom, elhiszem következtetéseit, ha nem akarom, nem hiszem. Az az érdeme mindenesetre megvan, hogy elgondolkodtat, s rámutat olyan tényleges lehetőségekre, amelyekben a hiperkritika nem hitt.

—Z

Günther Franz: Bücherkunde zur Weltgeschichte vom Untergang des Römischen Weltreiches bis zur Gegenwart. München 1956, R. Oldenbourg. XXIV, 544 l.

Az egyetemes történeti irodalom az utóbbi évtizedekben olyan hatalmas arányokban nõtt meg, hogy számontartása, a fontosabb munkák kiválogatása már nemcsak egy ember, hanem jóformán egy szakértõi csoport képességeit is meghaladja. A nemzetközi történész bizottság által évenként kiadott kurrens történettudományi bibliográfia

alapos kimutatást nyújt az egy-egy évben megjelent irodalomról, de hatalmas mennyiségével szakemberek számára is szinte már inkább megnehezíti a tájékozódást. A régebben megjelent bibliográfiák viszont nem tartalmazzák éppen a legutóbbi egy-két évtized fejlődését. Ezért könyvtárosi szempontból is örömmel kell üdvözölni FRANZ kísérletét, még akkor is, ha ez a kísérlet távolról sem mondható egészen sikerültnek.

G. FRANZ számos szakember közreműködésével állította össze ezt a munkáját, és lényegében az 1954 végéig megjelent munkák anyagából válogatott. Mint alcíme is mutatja, az ókori történelem sok szempontból más jellegű történeti anyagát kirekesztette, de az egyes országok történetéről fontosabb őstörténeti munkákat is felvett. 6976 tétel-szám alatt sorolja fel a munkákat, de egy-egy szám alatt több munkát is összesített, így mintegy 17 000 címszó található a kötetben. Az egyes munkák címét gyakran — a közérthetőség határain belül — rövidíti, jelzi a kiadás helyét és évét, lapszámot azonban nem közöl, ami sajnálatos, mert hiszen a terjedelmet túlságosan nem bővítette volna, viszont mégis további tájékoztatást adott volna. A címeket az eredeti nyelveken közli, csak a szláv nyelvűekről ad német fordítást. A könyv elé tett *-gal jelzi, ha a könyv bőséges bibliográfiát is tartalmaz. A fontosabb folyóiratok és sorozatok címeit is megtalálhatjuk a könyvben, itt + -tel jelzi a folytatólagos kiadást.

Általános részben sorolja fel az egyetemes történetre vonatkozó munkákat, utána pedig sorra veszi az egyes országokat. Ebben a földrajzi beosztásban a mai helyzetből indul ki. Először az európai országokat tárgyalja, természetesen Németországgal kezdve, utána következnek a vele szomszédos kisebb nyugati országok, azután Olaszország, Spanyolország és Portugália, Franciaország, Anglia és a brit birodalom, a skandináv országok. Utána egy általános kelet-európai fejezeten belül Lengyelország, a balti államok, Litvánia és Oroszország, majd egy általános délkelet-európai fejezeten belül Bizánc, Görögország, Csehszlovákia, Magyarország, Románia, Jugoszlávia, Bulgária, Albánia, Ciprus és Törökország. Ezekután Ázsia, illetve annak egyes nagyobb területei és országai, Ausztrália, Afrika és végül Amerika következnek.

Egy-egy fejezeten belül a beosztás a könnyebb áttekintés kedvéért mindig azonos. Először a segédkönyveket és a történeti segéd tudományok anyagát közli, azután egyes történeti részdiszciplínák anyagát (a kultúrtörténetet, egyháztörténetet, jog-, gazdaság-, társadalomtörténetet, a hadtörténetet, az oktatás, a filozófia és az egyes művészetek történetét), és csak ezután következnek az általános történeti munkák, amelyek persze ennek megfelelően főképp politikai történetet hoznak. Ezeket a részeket alcímekkel és a lap szélén álló utaló címekkel választja el egymástól. Ez az egységes felépítés feleslegessé teszi a tárgymutatót. Csak a szerzőkről, szerkesztőkről és sajtó alá rendezőkről ad a kötet névmutatót, ez a mutató a tételek számokra utal, egy egészen rövid mutató pedig a felvett országok, városok és népek anyagára utal úgy, hogy az illető fejezet első tétel-számát vastagon szedve közli, és felsorolja még azokat a számokat is, amelyek alatt ugyancsak szó esik a felvett nevekről.

A munka beosztása természetesen a történelem polgári felfogását tükrözi, használatakor ezt mindig szem előtt kell tartani. Bár a könyv az 1945-ig terjedő korszakot tárgyalja, érdeklődése mégis inkább a középkorra irányul, annak az anyaga bővebb az újkorinál. Az országok szerinti beosztásban sok a kivetni való, véleményünk szerint indokolatlan például Csehszlovákiát és Magyarországot Délkelet-Európához sorolni. Az osztrák történelemre vonatkozó anyagot a Németországról szóló fejezeten belül szórta szét, holott ennek különválasztása teljesen jogosult volna. A Kelet-Európára vonatkozó anyag általában igen szegényes, a válogatás, mondhatjuk, rosszul sikerült, úgyhogy a bibliográfiának éppen ezt a minket szorosabban érdeklő részét kevésbé lehet csak használni. Igen hasznosnak tekinthető azonban a bibliográfia a nyugat-európai országok

története szempontjából. Ez az anyag a legbőségesebb, 285 oldal 4174 tételszámmal, tehát az egész kötetnek valamivel több mint a felét teszi ki. Elsősorban azért kell hasznosnak mondanunk, mert éppen az utóbbi évek történeti termésének a zömét találjuk meg benne, a könyvtáros tehát jól tájékozódhat arról, hogy a nyugati országok történetének melyek a legfrissebb polgári feldolgozásai.

Annotációkat a munka csak igen ritkán használ, és még ezek is sokszor semmitmondók vagy megtévesztők. A szélesebb közönség tájékoztatására tehát nem alkalmas a kötet, már csak azért sem, mert a marxista felfogású munkákat vagy egyáltalában kihagyja, vagy tendenciózus megjegyzésekkel közli. A nyugati polgári irodalom áttekintése szempontjából azonban végső fokon hiányosságai mellett is használható könyvnek mondhatjuk.

NIEDERHAUSER EMIL

Ladislauş Polgár S. J.: Bibliographia de historia Societatis Jesu in regnis olim corona Hungarica unitis (1560—1773). Róma 1957. 184 l. (Subsidia ad historiam S. I. No. 2.)

Magyarország Mohács utáni történetében egyik szerzetesrend sem játszott olyan jelentős szerepet, mint a jezsuiták. Akár politikai, akár kulturális vagy gazdasági téren nézzük, a rend tevékenységének nyomaival és hatásával lépten-nyomon találkozunk. Ezért igen hasznos mindenkinek, aki XVI—XVIII. századi történetünkkel foglalkozik, POLGÁR László könyvészeti összeállítása, amely a jezsuita rendnek és tagjainak a történeti Magyarország (Horvátországot és a Szerémséget is beleértve) területén kifejlesztett működésére vonatkozó munkákat szedte egybe a rend 1773-i feloszlatásáig.

A könyv anyagát 4 csoportra osztja. Az elsőben a jezsuita rend magyarországi történetének általános irodalmát találjuk, a rend belső fejlődése alapján három korszakra tagolva: 1560—1610-ig, 1690-ig és 1773-ig. A második csoport a jezsuita rend tágabb értelemben vett kulturális működésére vonatkozó irodalmat közli, külön-külön csoportosítva az egyházi, irodalmi, tudományos és nevelői tevékenységre vonatkozó munkákat. A harmadik csoport rendházanként közli a rájuk vonatkozó irodalmat. A negyedik csoport a történeti Magyarország területén született vagy itt tevékenykedett egyes jezsuitákra vonatkozó irodalmat közli személyenként ábécé sorrendben. A könyvészeti felsorolásokat a rendházak térképe és névsora, a munkában említett rendtagok és az idézett művek szerzőinek mutatója egészíti ki.

A könyv beosztása könnyen áttekinthető, és az egész munka jól kezelhető. Nemcsak azokat a munkákat említi meg, amelyek teljes egészükben a jezsuiták működésével foglalkoznak, hanem azokat is, amelyek csak terjedelmük egy részét fordítják egy vagy több idevágó problémára. Beledolgozta bibliográfiájába a fontosabb folyóirat-cikkeket, sőt kéziratos feldolgozásokat is. Ahol a cím nem ad kellő felvilágosítást, a szerző röviden jelzi a munka tartalmát és nem egy esetben nézőpontját. Megjegyzései rövidek, de mindig a lényegre világítanak rá. Csak sajnálhatjuk, hogy a naplókat és emlékiratokat a szerző eleve kirekesztette vizsgálódásai köréből.

Tökéletes bibliográfia persze nincsen, és POLGÁR könyvében is találunk néhány hibát, elírást vagy hiányt. Ezek nagyobb része abból következik, hogy anyagát külföldön gyűjtötte, s ahogy maga mondja (VII. l.) a könyvében felsorolt 1611 mű közül 524-et nem volt alkalma saját szemével látni. Ilyen hiba a 119. l. 1032. sz. alatti munkának ide iktatása, mert Eötvös Károlynak ez a tanulmánygyűjteménye nem a bibliafordító KÁLDI Györgyről, hanem KÁLDY Gyuláról, a múlt század második felének a maga idejében közkedvelt kuruc-utánzó zeneszerzőjéről szól. A 166. l. 1549. sz. alatti FRAKNÓI-féle munka különnyomatban is megjelent: Bp. 1887. — Ugyanígy a 11. l. 92. sz. alatti KRONES mű: Wien 1893, valamint 121. l. 1062. sz. MESZLÉNYI tanul-

mánya is: Bp. 1939. — RAVASZ Lászlónak 143. l. 1300. sz. alatti dolgozata egészen lényegtelen változtatásoktól eltekintve azonos a 147. l. 1345. sz. alatti munkájával. A 41. l. 321. sz. alatt említett SCHERMANN-féle munka nem 1928-ban, hanem 1918-ban jelent meg. — A 102. l. 848. sz. és a 105. l. 884. sz. alatti dolgozatok szerzője id. SZILY Kálmán, aki többször használta álnévül praedicatumát a NAGYSZIGETHY-t.

A hiányok közt elsősorban néhány bibliográfiai és életrajzi lexikonra hívjuk fel a figyelmet. Így megemlíthette volna HAHNEKAMP György (*Magyar convertiták. Életrajzi adatok*. Bp. 1900. benne DOBOKAY Sándor, PÁZMÁNY, RÉNYES István stb. életrajzai), CONCILIA Emil (*Magyar egyházi írók csarnoka. Új Magyar Sion*, VIII, 1877. benne JESZLINSZKY András, KENYERES József, LITKEY Nándor életrajza), ZELLIGER Alajos (*Esztérgom-vármegyei írók . . . koszorúja*. Bp. 1888. benne MOLNÁR János, PÁZMÁNY, RAJNIS, SPANGÁR stb. életrajza) összeállításait.

A 11. l. 89. sz. irattal kapcsolatban érdemes lett volna megemlíteni, hogy facsimile kiadásban leköszölte RÉVÉSZ Kálmán: *Bocskay István apológiája* c. dolgozata mellékleteként a Protestáns Szemle 1906-i évfolyamában. A 16. lapon többek közt hivatkozik 6 nyugati vármegyének a jezsuiták érdekében 1705-ben RÁKÓCZIHOZ írott memorandumára és a fedelelemnek erre adott válaszára. A memorandumnak azonban csak német fordítását ismeri (132. sz.), holott a latin eredeti is megjelent egykorú kiadásban (APPONYI S.: *Hungaria*. II. 1485. sz.), majd pedig újra lenyomtatták BOD Péter munkáinak leideni kiadásában (*Historia Hungarorum Ecclesiastica*. Ed. C. RAWENHOFF—J. J. PRINS; 1890. II. 322—324. l.). RÁKÓCZI válaszában sokhelyt hibás 1784-i kiadása helyett (133. sz.) viszont helyesebb lett volna az egykorú szöveget a rávonatkozó irodalommal együtt megjelentető RÁDAY Pál irataira hivatkozni (Bp. 1955. I. 705—726. l.).

Aránylag kevésbé ismeri a szerző a protestáns szerzők munkáit, akár forrás-kiadványok, akár feldolgozások azok. A legfontosabbakat hadd említsük meg ezekből is. POKOLY József: *Adatok az erdélyi rekatholizáció történetéhez* (Prot. Egyháztörténelmi Adattár. IX. 113—165. l.) az 1690-es évekre több iratot közöl a jezsuita rendre vonatkozóan is. Ugyanígy PAULINYI Oszkár: *Iratok Kassa sz. kir. város 1603—1604-ben megkísérelt rekatholizálásának történetéhez* c. forrásközlése. (Uo. XIV. 1930.) FABÓ András: *Codex Evangelicorum utriusque confessionis in Hungaria et Transylvania diplomaticus*. Pest, 1869. c. kiadványa egész sor iratot hoz a jezsuita kérdésre protestáns és katolikus részről egyaránt a XVII. század második feléből. STROMP László: *Magyar evangélikus egyháztörténelmi emlékek*. Bp. 1905. c. kiadványa pedig az 1711-i szatmári béke utáni időkből hozza a jezsuitaellenes protestáns sérelmi iratokat. OBÁL Béla munkáját (*Die Religionspolitik in Ungarn nach dem westfälischen Frieden*. Halle 1910.) szintén érdemes lett volna megemlíteni a XVII. századra, ahogy a szlovák OBERUC könyvét (*Les persécutions des Luthériens en Slovaquie au XVII. siècle*. Strasbourg 1927.) is.

Ezek a megjegyzések és kiegészítések nem érintik a lényegét: POLGÁR László könyvészeti összeállítása megbízható és hasznos útmutatója lesz mindazoknak, akik a jezsuita rend XVI—XVIII. századi magyarországi tevékenységéről akarnak tájékozódni.

BENDA KÁLMÁN

Bibliográfiák az egyetemi oktatás számára A Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtárának sorozatáról

Egyetemi könyvtáraink bibliográfiai tevékenységében az elmúlt öt-hat esztendő során sajátos erjedési folyamat indult meg, s ez még ma sem mondható lezártnak. Különböző szempontok, elképzelések mérkőznek a szükségletekkel és a lehetőségekkel. A tel-

jesség és a történetiség igénye nélkül, inkább a típusok megrögzítésének szándékával, megkíséreljük kicövekelni eddig végzett munkájuk parcelláit.

Talán a legnagyobb múltra az ún. *egyetemi bibliográfia* tekinthet vissza, amely megrögzíti a tanszemélyzet irodalmi tevékenységét, illetőleg az egyetemen folyó kutató és oktató munka eredményeit. 1945 után Szeged keltette életre ezt a műfajt, s ma már felzárkózott mellé Debrecen, Sopron és Miskolc is.¹

A második csoportba a *szakbibliográfiák* vonhatók össze. Ezen a területen a tartalmilag legnagyobb változatosságot, már-már egyenetlenséget a *Szegedi Egyetemi Könyvtár Kiadványai* című, 1951-ben megindult sorozat mutatja. Az intézmény szaktudományi „profilját” tisztábban tükrözik az Agrártudományi és a Közgazdaságtudományi Egyetem, valamint a Budapesti Műszaki Egyetem sorozati vállalkozásai.

Az *új szerzemények és folyóiratok jegyzéke* alkotja az egyetemi könyvtárak bibliográfiai tevékenységének a részskatológus felé mutató harmadik típusát.

A debreceni egyetemi könyvtár munkaprogramjában különös hangsúlyt kaptak a *tájbibliográfiai feladatok*. Ezt a nagy lelkesedéssel vállalt és védett ügyet a negyedik helyen említjük.

Ezek után nézzük meg azt, hogy a Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtárának fenti sorozata hol s melyik típusban helyezhető el. Tartalmilag a szakbibliográfiák közé iktatható. A szerkesztők azonban maguk hangsúlyozzák, hogy kiadványuk az egyetemi oktatás számára készült. Ezek szerint tehát pedagógiai célzatú szakbibliográfiákkal állunk szemben. Egyetemi könyvtáraink tevékenységében meglehetősen elhanyagolt műfaj ez. A budapesti Egyetemi Könyvtár vállalkozása tehát mindenképpen méltó a figyelemre.

Az eddig megjelent 11 füzet tematikájából arra következtethetünk, hogy az oktatási jelleg két oldalról is indukálódik. Az egyik a tanszemélyzet egyéni tudományos érdeklődése és ezzel párhuzamosan jelentkező igényei, amelyeknek kielégítését a tájékoztató-bibliográfiai szolgálattól várja. Nem tévedünk talán, ha *A nemzetiségi iskolapolitika a dualizmus korában* című összeállítást (1954, 47 l.) ilyen forrásra vezetjük vissza. A bibliográfiai munkának ez a passzív jellege a további füzetek nagy részében is kimutatható. Ezt nem elítélő hangsúllyal, hanem pusztán ténymegállapításként mondjuk, mert az inspiráció forrása jelen esetben mitsem von le a mű értékéből. A témákat többségükben az egyes tanszékek pillanatnyi pedagógiai kívánalmai sugalták. S ezzel el is jutottunk a másik indukáló góchoz: a folyamatos oktató munka szükségleteihez. Az újkori magyar történeti tanszék felkérésére állították össze a második füzetet: *Magyarország huszadik századi történelmének tanulmányozásához szükséges bibliográfiák és segédkönyvek válogatott bibliográfiája* címmel (1954, 33 l.). Ide sorolandók még *A marxizmus-leninizmus klasszikusai az 1848—49. évi forradalmakról* (1954, 64 l.) és *A nyugat-európai kommunista pártok megalakulása és kezdeti tevékenysége* (1955, 28 l.) című füzetek is.

A sorozatban a történelem mellett előkelő helyet foglal el az irodalomtudomány. *Thomas Mann magyarul megjelent művei és a magyar Thomas Mann irodalom c. összeállítás* (1956, 32 l.) a világirodalmi tanszék számára jelentett segítséget; *Dobossy László Romain Rolland bibliográfiája* (1956, 32 l.) pedig egy kandidátusi értekezés könyvészeti megalapozására ad példát. *A regény története* és PÁLVÖLGYI Endre *A dráma*

¹ Megjegyezzük, hogy az Országos Könyvtárügyi Tanács Bibliográfiai Szakbizottsága javaslatot tett az eltérő gyűjtőkörű és különböző elvek alapján készülő egyetemi bibliográfiák egységes szerkesztési szabályzatának kidolgozására, illetőleg a külföldi példák nyomán közös kötet kiadására. Ezt az előterjesztést az érdekelt intézmények nem fogadták el. A bibliográfiai szakbizottság újabb javaslata: a nyomtatásban meg nem jelenő doktori disszertációk, valamint a TMB-hoz benyújtott doktori és kandidátusi értekezések kurrens jegyzéke, tárgyalás alatt áll.

története című füzet a sorozat legsikerültebb darabjai közé tartoznak. Az előbbi érdeme — szerkesztési szempontból — az, hogy a Központi Címjegyzék nyomán megadja az egyes művek lelőhelyét, az utóbbinál pedig a gazdag, 1043 tételt felölelő, jól rendezett anyagban megkönnyíti a tájékozódást a mintaszerű tárgymutató.

SÁNDOR István, a Néprajzi Múzeum könyvtárosa a *Magyar néprajztudomány 1945—1955* című válogatott bibliográfiáját adja a sorozat 8. kötetében (1956, 68 l.). S most ennél a kitűnő könyvészeti segédeszköznél meg kell állnunk. Az a tény, hogy az egyetemi oktatásban hangsúlyozottan jelentkezik egy néprajztudományi, egy irodalomelméleti és egy újkortörténeti bibliográfia igénye: fényt vet többek között szakkönyvészetünk sokat emlegetett „fehér foltjaira”. A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtárának tájékoztató és bibliográfiai szolgálata jelentős és elismerésre méltó munkát végez, amikor lehetőségeihez mérten az egyetemi oktató munkának segítségére sietve, úttörő szakbibliográfiai tevékenységet is folytat.

Igényeket szolgálnak ki, felkérésre. De van jel arra is, hogy elébe mennek a kívánalmaknak. Ezt az aktivizálódást SZENTMÁLYI János *A természettudományok történetének tanulmányozásához szükséges segédkönyvek válogatott bibliográfiája* jelzi. (Könyv. A tudománytörténet kérdései c. műből. 1954.)

Ez a műfaj, ez a bibliográfiai propedeutika az, amely egyelőre csak lehetőségeiben adott az Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtárának gyakorlatában. Ebbe az irányba mutat az Agrártudományi Egyetem sorozatában WALLESHAUSEN Gyula összeállítása: *A mezőgazdasági tudományos kutatás és tájékoztatás segédkönyvei* című kötet (1957, 55 l.), s korábbi példa WÉGER Imre: *Irodalomkutatás, anyaggyűjtés*. Módszertani útmutató közgazdász hallgatók részére című munka (1955, 63 l.).

Az olvasószolgálatban és a tájékoztatásban dolgozó könyvtárosok közös tapasztalata, hogy egyetemi hallgatóink meglehetősen tájékozatlanok szaktudományuk kézikönyvei, a kutatás és eligazodás lehetőségei felől. A *Bibliográfiák az egyetemi oktatás számára* című sorozat funkcionális értéke megítélésünk szerint csak növekednék, ha az Egyetemi Könyvtár tájékoztató és bibliográfiai szolgálatainak munkatársai, a tanszékek szakembereivel együttműködve, tervükbe iktatnák rövid könyvészeti bevezetések elkészítését az egyes tudományszakok tanulmányozásához.

BÉLLEY PÁL

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának műszaki tudománytörténeti kiadványai

Amikor 1953-ban a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára megindította technikatörténeti sorozatát, több oldalról kifogásolták, hogy ezzel túlmegy tulajdonképpeni könyvtári feladatán, és olyan kiadványsorozattal kísérletezik, amely nem tarthat számot komoly érdeklődésre. Az azóta elmúlt 5 év azonban bebizonyította a kezdeményezés helyességét.

A technikatörténet iránt világszerte megnőtt az érdeklődés. Ezt bizonyítja többek között az is, hogy a Brüsszeli Világkiállítás magyar pavilonjának elismert érdekességei közé tartozott az első Eötvös-inga, PUSKÁS Tivadar első telefonközpontja és ZIPERNOVSKY—DÉRY—BLÁTHY ős-transzformátora. A Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtára kiadványainak példányszáma is emiatt az érdeklődés miatt emelkedett 500-ról 1000-re. De helytelennek bizonyult az a másik érv is, hogy a technikatörténet nem könyvtári feladat. Az Országos Műszaki Könyvtárban külön munkatárs foglalkozik ilyen kérdésekkel, és a műszaki könyvtárak gyakorlata világszerte igazolja, hogy a technikatörténet a legjobb szakkönyvtári propaganda-módszerek közé tartozik. Az ilyen jellegű

könyvtári anyag feltárása és terjesztése éppen olyan könyvtári feladat, mint megyei vagy járási könyvtáraink helytörténeti munkássága.

Ma már tehát egészen más oldalról kell foglalkoznunk ezekkel a kiadványokkal. Egy alapjaiban helyes kezdeményezés továbbfejlődését és eredményesebb kibontakozását kell elősegítenünk. Nézzük meg, hogy a Tankönyvkiadó kiadásában megjelenő sorozatnak milyen kötetei jelentek meg eddig:

1. KÁROLYI Zsigmond: *Beszédes József élete és működése*. 2. FODOR Ferenc: *Balla Antal élete és munkássága*. 3. SERESS János: *Petzwall József*. 4. VENDL Aladár: *Schafarzik Ferenc*. 5. FODOR Ferenc: *Az Institutum Geometricum*. 6. NAGY Zoltán: *Vedres István művészeti munkássága*. 7. VENDL Aladár: *A Budapesti Műszaki Egyetem Ásvány- és Földtani tanszékének története*. 8. FODOR Ferenc: *Magyar vízimérnököknek a Tisza-völgyben a kiegyezés koráig végzett felmérései, vízi munkálatai és azok eredményei*.

A kötetek színvonaláról a washingtoni Library of Congress is elismerőleg nyilatkozott, ez a mi véleményünk is. Azonnal szembetűnő azonban, hogy ezek a tanulmányok egyes szakágaknak (vízépítés, földtan) aránytalanul nagy helyet szentelnek, és ugyanakkor teljesen mellőznek gyakorlatilag fontosabb mérnöki tudományágakat. Emellett a sorozatban túltengenek az egy-egy személy munkásságát feldolgozó monográfiák. Ezek miatt azután az olvasó — a széleskörű ismeretanyagot nyújtó, élvezetes olvasmány után is — bizonytalan marad a tekintetben, hogy amit megismert, az hogyan illeszthető be a technika történetének egészébe, miként értékelhető az összefüggések általános ismeretében. És ez egyúttal rámutat az e téren fennálló legnagyobb hiányra és feladatra: nincs összefoglaló jellegű magyar technikatörténet, elsősorban egy ilyen kézikönyvre van szükség. Ezt a munkát — amit a Műszaki Egyetem Könyvtára a Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Tudománytörténeti Főbizottságának felügyelete mellett érdekelt szakemberek és műszaki könyvtárosok bevonásával végezhetne el — viszont megelőzheti egy ismert külföldi technikatörténeti szakkönyv lefordítása és kiadása.

A kiadványsorozat nem kerül könyvárusi forgalomba, elsősorban csere-célokra használják fel. A szűkkörű terjesztésből adódik, hogy a sorozat első kötetei (két vízimérnök élete) pl. nem kerültek el az elsődlegesen érdekelt Vízügyi Tervező Intézet szakkönyvtárába sem. A Műszaki Egyetem Könyvtára, éppen ezért a jövőben, egy-egy újabb kiadványa terjesztéséhez vegye igénybe az Országos Műszaki Könyvtár tapasztalatait, és sorozatát szélesebb körben terjessze a műszaki termelési könyvtárhálózaton belül is. A külföldi cserekapcsolatok kifejlesztése céljából pedig ajánljuk, hogy javítsák meg egyes idegen nyelvű összefoglalóik joggal kifogásolható színvonalát mind szakmai, mind nyelvi szempontból. (A 6. számban pl. „architectural” és „ecclesiastic” helyett az értelmetlen „architectal” és „ecelestial” áll.)

A technikatörténeti sorozatról végezetül megállapíthatjuk, hogy tudományos igényvel készült egyes kötetei kiváló forrásanyagot tartalmaznak.

BALÁZS SÁNDOR

A magyar népművelés tíz éve (1945—1954). Válogatott bibliográfia. 1—3. köt. Bp. 1956—57, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. (Kézirat)

Hazai bibliográfiai tevékenységünk újabban ritkán hoz létre terjedelmes alkotásokat. E három vaskos kötetben megjelent bibliográfiáról épp ezért még akkor is szükséges lenne megemlékezni, ha nem ily jelentős terület irodalmát tárná fel. A könyvtárosok a népművelés hatalmas szerepével talán mindenkinél inkább tisztában vannak.

A bibliográfia célja — amint azt az előszó is hangsúlyozza —, hogy „dokumentálja a népművelés terén felszabadulásunk óta elért eredményeket, nyújtson lehetőséget a felgyűlt gazdag tapasztalatok elemzéséhez, a népművelés továbbfejlesztéséhez szük-

séges kérdések tisztázásához". Célja továbbá, hogy a népművelési szakemberek képzéséhez és a népművelés tíz éve történetének megírásához segítséget nyújtson.

A gyűjtés tárgyi elhatárolása kétségtelenül igen nehéz feladat volt. Az összegyűjtött 27 000 cím valóban hatalmas anyag, amely a szerkesztők szerint még nem is teljes, ebből kb. 20 000 cím került a bibliográfiába. (A kihagyott cédula-anyagot a Népművelési Intézetben lehet tanulmányozni.) A válogatásnál arra törekedtek, hogy fő vonalaiban hű képet nyújtsanak az elmúlt tíz esztendő népművelési irodalmáról. Kihagyták azonban a másodközléseket, az ugyanazon eseményekről vagy témáról szóló kisebb értékű cikkeket, s amennyiben nélkülözhetőnek tartották, a híryanagot, plakátokat, röplapokat, az országos eseményekről helyi lapokban megjelent közleményeket stb. Helyes elv mellett döntöttek, midőn kihagyandónak ítélték a dátumhoz kötött kulturális akciókról szóló irodalmat, minthogy az a napilapokban, folyóiratokban az adott dátum nyomán minden különösebb nehézség nélkül megtalálható. Ezt az elvet talán még több esetben is lehetett volna érvényesíteni, pl. a könyvnapok esetében be lehetett volna érni a könyvnapok dátumainak felsorolásával, és külön legfeljebb csak az elvi jelentőségű címanyagot kellett volna hozni. A válogatás általában lehetett volna még szigorúbb, s a bibliográfia nem vesztett volna értékéből. Mert vajon sokat nyújthat-e a népművelés története vagy módszereinek elemzése szempontjából pl. az a rövid üzemi riport, amely — az annotáció tanulsága szerint — a kultúrotthon munkájáról is szól, vagy az, amelyiknek *Esküvő a kultúrotthonban* a címe? Az ilyen híryanag a népművelés kérdéseinek tanulmányozásához komoly alapot nem ad.

A bibliográfiában összegyűjtött igen tekintélyes anyag elrendezése tizenegy fejezetben, tárgycsoportban történt. Ezekben belül négy-tizenöt szakcsoportot létesítettek a témáknak megfelelően, s végül évek szerinti csoportosítást alkalmaztak. Az egyes nagy fejezetek a népművelés általános és szervezeti problémáival, az ismeretterjesztés egyes típusaival és módszereivel, a művészeti körök, a tömegkönyvtárak, kultúrotthonok és a különféle szervezetek és intézmények népművelési tevékenységével foglalkozó irodalmat sorolják fel. A tagolásra való törekvés ellenére is az anyag gyakran meglehetősen áttekinthetetlen marad, s nem felesleges a bevezetés intése, hogy a kutató használat előtt a kötetek elején található és az egyes szakcsoportokra vonatkozó részletes útmutatást alaposan tanulmányozza át. A sok magyarázatot a még kisebb tárgyszavak alatt való csoportosítás és a rokon tárgyszavakra való utalások rendszere jórészt feleslegessé tette volna, legalábbis megkönnyítette volna a használatot. Szerencse, hogy az index-kötet jó rendszerezése helyrehozza a hibát, és a részletek iránt kutatóknak igen jó segítséget nyújt név-, tárgy- és helymutatójával. Az általánosabb, összefoglalóbb, elvi tanulmányozás azonban így is elég sok nehézséggel oldható csak meg, különösen azért, mert a lényeges vagy a legalább már terjedelménél fogva is jelentősebb munkák elvesznek a rövid cikkek, hírek tömegében. *A gyermekek körében végzett népművelési munka* c. fejezet például kb. 600 címből áll (csupán évek szerinti tagolásban), s ebben csak mintegy száz az egy lapnál hosszabb cikk vagy a könyv; ebből a százból is több mint ötven műsorfüzet, amit talán jobb lett volna külön csoportban hozni, annál inkább, mert bőven kerül belőlük más, pl. a *Bábjáték* szakcsoportba is.

A szerkesztők maguk is tudatában voltak, hogy a kapcsolódó szakcsoportok között sok az átfedés, a tárgyi csoportosítás teljessége érdekében azonban egy-egy címet többször is szerepeltettek, mégpedig teljes címleírással, sőt általában megismételve az annotációkat is. Katalógusban ez nem baj, bibliográfiánál azonban feleslegesen növeli a terjedelmet. A bibliográfia terjedelme lényegesen csökkenthető lett volna az anyagból való elhagyás nélkül is a gazdaságosabb elrendezéssel és azoknak a rövidségük ellenére is semmitmondó annotációknak az elhagyásával, melyek tartalmi szempontból nem lényeges műfaji megjelölések (cikk, vezércikk, belső vezércikk, riport, hír stb.), vagy pedig

nem mondanak többet a szakcsoport címénél, amelybe besorolták. Így pl. a *Könyvnapok* — *hetek* c. csoportban az 1950. évnél *A hatodik könyvnap után* c. cikkről ilyen annotációt olvashatunk: „A lezajlott könyvnapokról. Riport.”; vagy az 1951. évnél a *Köszöntjük a könyv ünnepét* c. cikkről: „Belső vezércikk a 7. szabad könyvnap alkalmából.” Mennyivel tudunk meg többet ezekből az annotációkból?

De még más lehetőség is lett volna a bibliográfia terjedelmének a csökkentésére. Részletes bibliográfiai leírás helyett egyes esetekben talán elegendő és célravezetőbb is lett volna az index-szerű feltárás, így pl. az egyes kultúrotthonokra, népkönyvtárakra stb. vonatkozó irodalom esetében földrajzi csoportosításban a források (folyóirat és újság számok) pusztá felsorolása. Ezzel a harmadik kötet is tehermentesítve lett volna, és a használat is egyszerűbbé vált volna.

Mindenesetre az index segítségével bőséges anyagot gyűjthetünk össze a bibliográfiából pl. arról, hogy itt vagy amott a kultúrotthon, a népkönyvtár mikor alakult, hogyan működött stb. Igaz, hogy ez tulajdonképpen inkább sajtódokumentációs feladat. Persze igen jó, hogy megvan ez az anyag így együtt, és jól fel is tudják használni mindenütt, ahová a kéziratként 350 példányban sokszorosított népművelési bibliográfiából jutott. De vajon nem volt túl nagy luxus a napi és heti sajtóból ilyen nagy anyagot átkutatni és összegyűjteni akkor, amikor még adósak vagyunk ugyanezen tíz esztendő folyóiratcikkeinek repertóriumával, amely pedig a népművelés és minden más szakterület kutatómunkájához nélkülözhetetlen bibliográfiai segédeszköz lehetne? A tanulság, ami melleleg ezúttal is levonható, hogy az anyagi és szellemi erők helyes, előrelátóbb és valóban tervszerű összefogásával biztosítani kellene a tudományos kutatás és művelődéspolitikánk egészének egyes területei között az összehangolt és arányos fejlesztést a bibliográfiai tevékenység tekintetében is.

BABICZKY BÉLA

Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára.

Szerkesztették BODOR András, CSELÉNYI Béla, JANCÓS Elemér, JAKÓ Zsigmond, SZABÓ T. Attila. Kolozsvár—Bukarest, 1957. Tudományos Könyvkiadó. 700 l., 50 kép, 1 térkép. (Bolyai Tudományegyetem kiadványai I. Tanulmányok I.)

KELEMEN Lajos, az Erdélyi Múzeum volt könyvtárosa, majd levéltárának vezetője, hivatali pályája végén az erdélyi múzeumok és levéltárak főigazgatója, a kiváló történetkutató nyolcvanadik születésnapja alkalmából barátai és tisztelői értékes kiadvánnyal gazdagították Erdély múltjának szakirodalmát. Az ünnepi évfordulón kibocsátott emlékkönyv, mely a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem most induló kiadványsorozatának első köteteként jelent meg, egy eredményekben gazdag, hosszú, munkás élet s mély és átfogó ismereteivel kitűnő tudós méltó megbecsülését fejezi ki.

Az emlékkönyvben megjelent tanulmányok KELEMEN Lajos tudományos érdeklődésének, fél évszázadot meghaladó kutatásainak széles területéről: a művészet-, művelődés- és gazdaságtörténet, a régészet, néprajz, múzeum-, könyvtár- és levéltártörténet témaköréből, Erdély haladó hagyományaiból merítették tárgyukat. Tartalmuk egyben a kutatások jelenlegi állását is érzékeltetni kívánja azokon a munkaterületeken, amelyekre KELEMEN Lajos sokrétű alkotó tevékenysége kiterjedt. Ugyanakkor e tanulmányok, mint a kötet bevezetése rámutat, a feldolgozott történeti anyagot nem a múlt elszigetelt jelenségeinek tekintik, hanem az utóbbiaknak — a ma feladatain keresztül — a jövővel való összefüggéseit is szem előtt tartják. Erdély s a Román Népköztársaság együttélő népeinek közös hagyományai, az érdeklődés előterébe került műemlékvédelem, a múzeumok, könyvtárak és levéltárak fejlődésének kérdései azok a pontok, amelyeken az emlékkönyv történeti tárgyai közvetlenül kapcsolódnak a jelen problémáihoz.

A kötet gazdag tartalmából, a magyar, német és román nyelven megjelent tanulmányok közül — folyóiratunk érdeklődési körének megfelelően — az alábbiakat emelhetjük ki:

FARCZÁDY Elek *A marosvásárhelyi Bolyai Tudományos Könyvtár* cím alatt c. nagymúltú intézmény történetéről ad áttekintést. Tárgyát a XVI. sz. közepéig vezeti vissza, amikor a marosvásárhelyi „schola particula” megalakult. A Sárospatokról Gyulafehérvárra, majd ide menekült ref. kollégiummal 1718-ban egyesített marosvásárhelyi kollégium — s annak az iskola fejlődésével párhuzamosan gyarapodó könyvtára — a további évszázadok során jelentős kultúrközponttá növekedett. 1948-ban államosították a kollégiumot és a könyvtárat, s az utóbbit 1950-ben önálló tudományos könyvtárrá szervezték át. E külső keretnél részletesebben foglalkozik a szerző az intézmény belső történetével: a könyvanyag növekedésével, a különböző korszakokban folyt katalogizálási munkákkal stb.; végül a könyvtár és a kéziratár jelenlegi állományának számadatait közli.

Hasonló tárgyú BENCZÉDI Pál *A volt kolozsvári unitárius kollégium könyvtárának kéziratáráról* c. közlése, mely a 400 éves könyvtár — ma az RNK Akadémiájának kolozsvári III. sz. könyvtára — kéziratári anyagát ismerteti. A gyűjteményből különösen a történelmi, nyelvészeti és irodalomtörténeti vonatkozású források jelentősek. Kor szerint az anyagból a XVIII. század dokumentumai emelkednek ki. Az eredeti iratok egy része már nyomtatásban publikálva van.

TÓTH Kálmán cikke: *Könyvnyomtató Makai Nyírő János deák* a nevezettnek, a XVII. sz. elején lehányatott kolozsvári HELTAI-nyomda fellendítőjének életrajzát és munkásságát tárgyalja. A MAKAI NYÍRŐ által nyomott könyvek közül legrészletesebben szól a szerző ENYEDI György erdélyi unitárius püspök 1619-ben a fejedelmi cenzúra megkerülésével kiadott hitvitázó munkájáról: a könyv kinyomatásának körülményeiről és további sorsáról.

BENKŐ Samu *A marosvásárhelyi kollégium diákjainak művelődési törekvései a múlt század harmincas éveiben* c. tanulmánya az erdélyi tanuló ifjúság szellemi mozgalmainak keretébe állítva foglalkozik közelebbi tárgyával, a marosvásárhelyi diákok (1834-ben létesült) olvasóegyletével. Az egylet, mint a reformkor hasonló társulásai, a haladó politikai törekvések szolgálatában állott, ami a hatóságok tiltó rendelkezéseit váltotta ki.

KRISTÓF György *Meltzl Hugó, a Kolozsvári Petőfi-irodalmi iskola megalapítója* c. alatt MELTZL kolozsvári egyetemi tanár irodalomtörténeti, publicisztikai és műfordítói tevékenységét ismerteti, mellyel a múlt század utolsó évtizedeiben Kolozsvárt a PETŐFI-irodalom s a PETŐFI-kultusz középpontjává tette. A köréje csoportosult irodalmi iskola hatása az egész országban szétsugárzott, s műfordításai PETŐFI költészetét a külfölddel is megismertették.

BÓNIS György tanulmánya: *A somogyvári formuláskönyv* a marosvásárhelyi Bolyai Tudományos Könyvtár egyik kódexével, egy középkori stilionariummal foglalkozik. Finom clemzómunkával megállapítja a formulagyűjtemény keletkezésének időpontját és helyét, feltárja lérejtettének körülményeit, s valószínűsíti szerzőjét. A XV. századi, MÁTYÁS-kori kódex a magyar jogtörténet rendkívül értékes forrása.

A könyvtárszakkal rokon tárgya miatt megemlítjük még KISS András cikkét, amely *Kolozsvár levéltára rendjének fejlődése a XIV. századtól a XVIII. század végéig* c. alatt jelent meg. Az előbbi dátum az az idő, amikor a városi levéltár oklevelein az őzés és kezelés bizonyos rendszerére utaló hátiratok feltűnnek. Az ügyvitel fejlődése s az iratanyag gyarapodása a XVI. sz. végétől a rendezés és lajstromozás megkezdését is szükségessé tette. Ez eleintén csak a jogbiztosító iratokra terjedt ki, s elég kezdetleges módon történt. Az államhatalom beavatkozása a levéltári munkáknak a XVIII. sz.

második felében nagyobb lendületet adott, a levéltár első átfogó rendezése azonban — mint Magyarországon általában — csak a XIX. sz. elején indult meg.

Az emlékkönyvet KELEMEN Lajos életrajzi adatainak s hat évtizedes tudományos munkássága során megjelent cikkeinek, tanulmányainak, könyveinek összeállítására, végül a kötet tartalmáról adott kivonatok zárják le. Az utóbbiakkal kapcsolatban ki kell emelni a szerkesztés gondosságát: az idegen nyelven írt közleményekről ugyanis magyar, a magyar és német nyelvűekről román, a román és magyar nyelvűekről német s valamennyiről orosz nyelvű kivonatok tájékoztatják az olvasót.

VARGA ENDRE

Újabb könyvtártudományi művek

Ajánló szöveggyűjtemény a Népek barátsága hónapja tiszteletére. [Kiad. a.] Megyei Könyvtár munkaközössége. [Keckemét 1958]. Házi sokszr. 17 lev.

Április 4. Bibliográfia hazánk felszabadulása évfordulójának megünneplésére. Összeáll. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Bibliográfiai Osztálya, a kerületi könyvtárak számára kiállítások rendezéséhez. Bp. 1958. Házi sokszr. 6 lev. (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. A — röplap bibliográfiája 2.)

BERCELI A. Károlyné: *A Népszínház műsora.* (Adattár.) Bp. 1958. Színháztud. és Filmtud. Int. — Orsz. Színháztört. Múzeum. 61 l. (Színháztörténeti füzetek 20.)

(BOGYA Klára): *A magyar népköztársasági országos szabványok — MSZ — teljes jegyzéke.* 1958. (Összeáll. — Köztem. ANTAL Sándorné, FEJES Gyula, TÖRÖK Zoltánné.) [Kiad. a.] Magyar Szabványügyi Hivatal. 1958. Közgazd. és Jogi Kiadó. 764 l.

BORSY Károly: *A pécsi nyomdászegylet első évei (1869—1875).* Pécs, 1958. Pécsi Szikra ny. 56 l. (Klly. a Janus Pannonius Múzeum 1957. évi évkönyvéből.)

(Debrecen. Déri Múzeum.) *A Debreceni Déri Múzeum évkönyve 1948—1958.* (Szerk. BALOGH István.) Debrecen 1957 (1958), Alföldi ny. 161 l., 6 t. ([Debrecen. Déri Múzeum] Debrecen város Déri Múzeumának kiadványai 43.)

[Debrecen. Egyetem.] *A Debreceni Orvostudományegyetemi Gyermekklinikának csecsemőkori sorvadás terén kifejtett munkásságának gyűjteménye. 1953—1957.* Debrecen 1958. Szabadság ny. 10 l.

[Debrecen. Egyetemi Könyvtár.] *Összefoglaló jelentés a Debreceni Egyetemi Könyvtár 1957. évi működéséről.* Debrecen, 1958. Felsőokt. Jegyzetell. Bp. sokszr. 34 l. (A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának közleményei 8.)

[Eger. Pedagógiai Főiskola.] *Az Egri Pedagógiai Főiskola tanárainak szakirodalmi munkássága. Bibliográfia.* (Összeáll. LUKÁCS Dezső.) Eger, 1958. Borsodm. ny. Miskolc, 507—637. l. (Klly. a[z] Egri Pedagógiai Főiskola évkönyvéből.) ([Eger.] Pedagógiai Főiskola. Az Egri — füzetek 120.)

GÁSPÁR Margit: *A magyar kémiai irodalom bibliográfiája 1946—1955.* Összeáll. — Bp. 1958. Akad. Kiadó. 518 l.

[Ifjúsági könyvek jegyzéke.] Bp. 1958. Móra Kiadó. [8] lev.

Kulturális élet Győr-Sopron megyében. (Szerk. VIDONYI Dánielné, CSEFIGA Pál stb.) Kiad. a Győr-Sopron megyei tanács.) [Győr] 1958. Győr-Sopron m. ny. 62 l.

A magyar népművelés tíz éve (1945—1954). Válogatott bibliográfia. 3. köt. Mutatók. (Összeáll. ROZGONYI Györgyné.) [Kiad. a.] Népművelési Intézet. Bp. 1957 [1958], Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. II, 239 l.

Magyar Szabványügyi Hivatal. *Az országos szabványosítás 1958. [ezerkilencszázötvennyolcadik] évi terve.* Bp. 1958. Terv ny. sokszr. 60 l.

A Magyar Tudományos Akadémia Központi Fizikai Kutató Intézete szakkönyvtárának alapkatalógusa. Kiad. az MTA Központi Fizikai Kutató Intézete Dokumentációs Csoportja. [Bp.] (1957) 1958. Jegyzetsokszr. 417 l.

Megyei Könyvtár. Székesfehérvár. Krs Andor: *Körlevél [az] 1958. év első negyed-évi könyvtári tevékenységéről.* Székesfehérvár, 1958. [Házi sokszr.] 2 lev.

Műszaki könyvtárosi vizsga tananyaga. (Összeáll. JÁNSZKY Lajos.) [Kiad. a.] Országos Műszaki Könyvtár. Bp. 1958. [Házi sokszr.] 61 l.

Nemzetközi szerződések gyűjteménye 1945—1958. (Szerk. és ford. HAJDU Gyula, HALMOSY Dénes stb.) Bp. 1958. Közgazd. és Jogi Kiadó, 324 l.

Az Országos Könyvtárügyi Tanács és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gyermek-könyvtárosi tanfolyamán elhangzott előadások. [Bp. 1958. Jegyzetsokszr.] 23 db.

Orvostudományi Dokumentációs Központ. *Magyarországon található külföldi orvosi folyóiratok 1956—1957. évi lelőhely jegyzéke*. Bp. 1957 [1958]. Jegyzetsoksz. 369 l. (PAJKOSSY György—TÓTH András—VÉRTESY Miklós): *Tájékoztató tanszéki könyvtárosok számára*. (Összeáll. —) Bp. 1958. Felsőokt. Jegyzetell. soksz. 78 l. ([Budapest.] Egyetemi Könyvtár. A budapesti — kiadványai 3.)

SZÁSZ Eta—KÉPES Ágnes: *Beszélő könyvtár*. Az ifjúsági irodalom ajánló bibliográfiája. [Ill.] (WÜRTZ Ádám.) Bp. 1958. Móra Kiadó. 229 l.

SZATALA Ödön: *A vegyszeres gyomirtás*. Összeáll. —. A vegyszeres gyomirtás bibliográfiája. Összeáll. KOLLER László. Kiad. az Országos Mezőgazdasági Könyvtár. Bp. 1958. Házi soksz. 106 l. (Témadokumentáció. Növényvédelmi sorozat.)

[Szeged.] *Egyetemi Könyvtár. Beszámoló a szegedi — 1957. évi működéséről*. Összeáll. HENCZ Aurél. Szeged, 1958. [Házi soksz.] 41 l.

(TISZAYNÉ GESMEY Borbála): *Szakkibliográfiák és témadokumentációk bibliográfiája (1950—1957)*. (Összeáll. —) Bp. [1958], Orsz. Mezőgazd. Könyvtár. Házi soksz. 18 l.

(VUJICSICS D. Sztoján): *A Matica Sprska bibliográfiái*. [Bp.] 1957 [1958], Akad. Kiadó. 341—344. l. (Klny. az Irodalmi Figyelőből.)

Összeállította: H. Izsó Livia

TARTALOM

<i>Keresztury Dezső</i> : Horváth János nyolcvanadik születésnapjára	305
<i>Tombor Tibor</i> : Egy főúri palota átépítése az Országos Műszaki Könyvtár számára — Rebuilding an aristocrat's palace to suit the purposes of the Hungarian Central Technological Library	307
<i>Csapodiné Gárdonyi Klára</i> : Mátyás király könyvtárának scriptorai. Petrus Cenninius — Petrus Cenninius, scribeur du roi Mathias Corvin	327

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

<i>Jakó Zsigmond</i> : Váradi Péter könyvtárának töredéke Kolozsvárott	345
<i>Jakó Zsigmond</i> : Mátyás király törvénykönyvének újabb töredéke	350
<i>Durzsa Sándor</i> : A tudományok osztályozásának magyar történetéhez.....	351
<i>Pálvölgyi Endre</i> : Tárgyszókatalógus terve az Egyetemi Könyvtárban	357

FIGYELŐ

<i>Markos Béla</i> : Fényképi címfelvételezés az Országos Széchényi Könyvtár Könyvelosztó osztályán és a fényképi eljárás tapasztalatai néhány könyvtár katalógizálásában	363
<i>Csapodi Csaba</i> : Tudományos könyvtárak és könyvtártudomány Csehszlovákiában	367
<i>Tordayné Péter Erzsébet—Wallehausen Gyula</i> : Még egyszer a mezőgazdasági bibliográfiáról	374
Hírek : Nemzetközi Dokumentációs Központ (<i>sma</i>) — Érdekes könyvtártechnikai újdonság (<i>B. B.</i>) — Modern könyvillusztrátorok (<i>P. Lakatos Éva</i>) — Beszámoló a lengyel—magyar bibliográfiai kapcsolatokról (<i>Terbe Lajos</i>) — Kner Imre emlék-est (—)	378

SZEMLE

O. W. Fuhrmann : Über die Auflagenhöhe der ersten Drucke (Ism. —z)	380
Günther Franz : Bücherkunde zur Weltgeschichte (Ism. <i>Niederhauser Emil</i>)	381
Ladislau Polgár : Bibliographia de historia Societatis Jesu in regnis olim corona Hungarica unitis (1560—1773) (Ism. <i>Benda Kálmán</i>)	383
Bibliográfiák az egyetemi oktatás számára (Ism. <i>Bélley Pál</i>)	384
A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának műszaki tudománytörténeti kiadványai (Ism. <i>Balázs Sándor</i>)	386
A magyar népművelés tíz éve (1945—1954) (Ism. <i>Babiczky Béla</i>)	387
Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára (Ism. <i>Varga Endre</i>)	389
Újabb könyvtártudományi művek (Összeáll.: <i>H. Izsó Livia</i>).....	391

Ára : 20,— Ft

Előfizetés egy évre 60,— Ft

TABLE DES MATIÈRES

<i>D. Keresztury</i> : Le quatre-vingtième anniversaire de János Horváth.....	305
<i>T. Tombor</i> : L'adaptation d'un ancien hôtel particulier seigneurial pour les fins de la Bibliothèque Nationale Technique de Hongrie (Avec résumé en anglais)	307
<i>K. Csapodi</i> : Petrus Cenninius, scripteur du roi Mathias Corvin (Avec résumé en français).....	327

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>Zs. Jakó</i> : Les restes de la bibliothèque de Péter Váradi, humaniste hongrois, à Kolozsvár	345
<i>Zs. Jakó</i> : Un fragment récemment découvert du code du roi Mathias Corvin...	350
<i>S. Durzsa</i> : Les débuts hongrois de la classification des sciences.....	351
<i>E. Pálvölgyi</i> : Catalogue-matières alphabétique à la Bibliothèque de l'Université de Budapest	357

CHRONIQUE BIBLIOTHÉCONOMIQUE

<i>B. Markos</i> : Cataloguement photographique au Département Distributeur de la Bibliothèque Nationale Széchényi et les expériences de la reproduction photographique dans certaines bibliothèques.....	363
<i>Cs. Csapodi</i> : Bibliothèques scientifiques et bibliothéconomie en Tchécoslovaquie	367
<i>E. Torday—Gy. Walleshausen</i> : Intervention à propos de la bibliographie d'agriculture	374
Nouvelles : Le centre international de documentation (<i>isma</i>) — Une nouveauté technique (<i>B. B.</i>) — Illustrateurs modernes (<i>É. P. Lakatos</i>) — Rapport sur les relations bibliographiques hungaro-polonaises (<i>L. Terbe</i>) — En mémoire de Imre Kner (—)	378

COMPTE-RENDUS CRITIQUES

<i>O. W. Fuhrmann</i> : Über die Auflagenhöhe der ersten Drucke (-z)	380
<i>Günther Franz</i> : Bücherkunde zur Weltgeschichte (<i>E. Niederhauser</i>).....	381
<i>Polgár Ladislaus</i> : Bibliographia de historia Societatis Jesu in regnis olim corona Hungarica unitis (1560—1773) (<i>K. Benda</i>)	383
Bibliographies au service de l'enseignement universitaire (<i>P. Bélley</i>)	384
Publications de la Bibliothèque Centrale de l'Université Technique de Budapest concernant l'évolution des sciences techniques (<i>S. Balázs</i>)	386
A magyar népművelés tíz éve (1945—1954) (<i>P. Babiczky</i>)	387
Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára (<i>E. Varga</i>)	389
Vient de paraître (<i>L. H. Izsó</i>).....	301